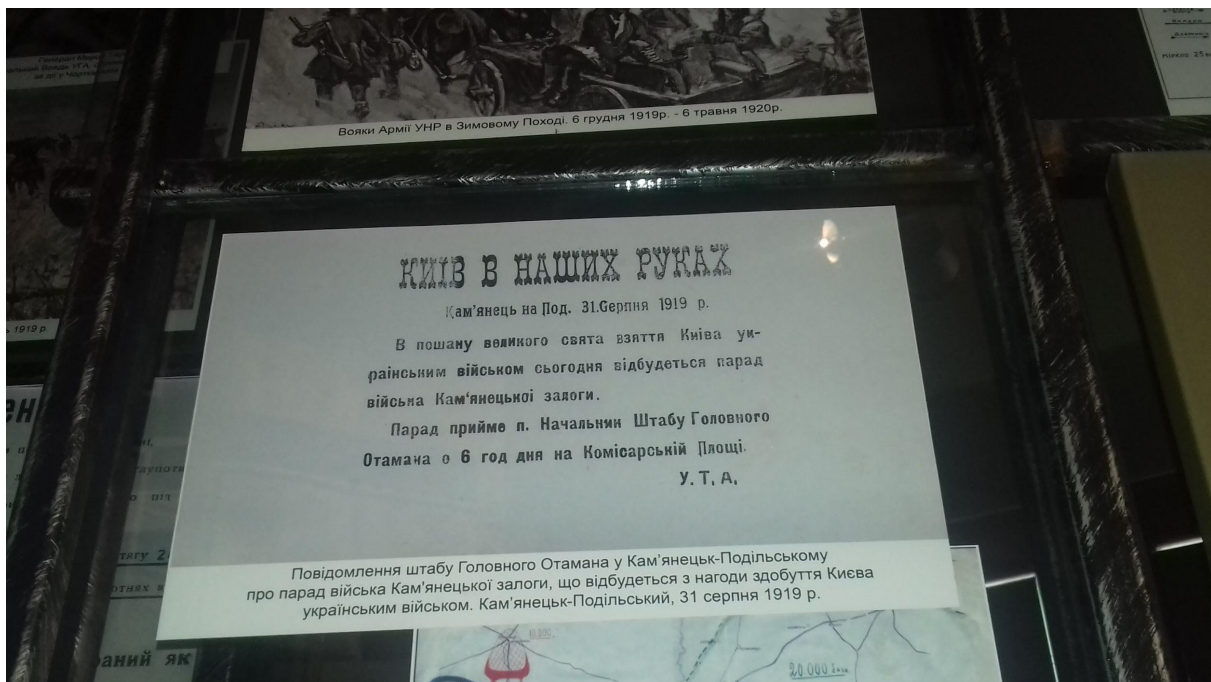
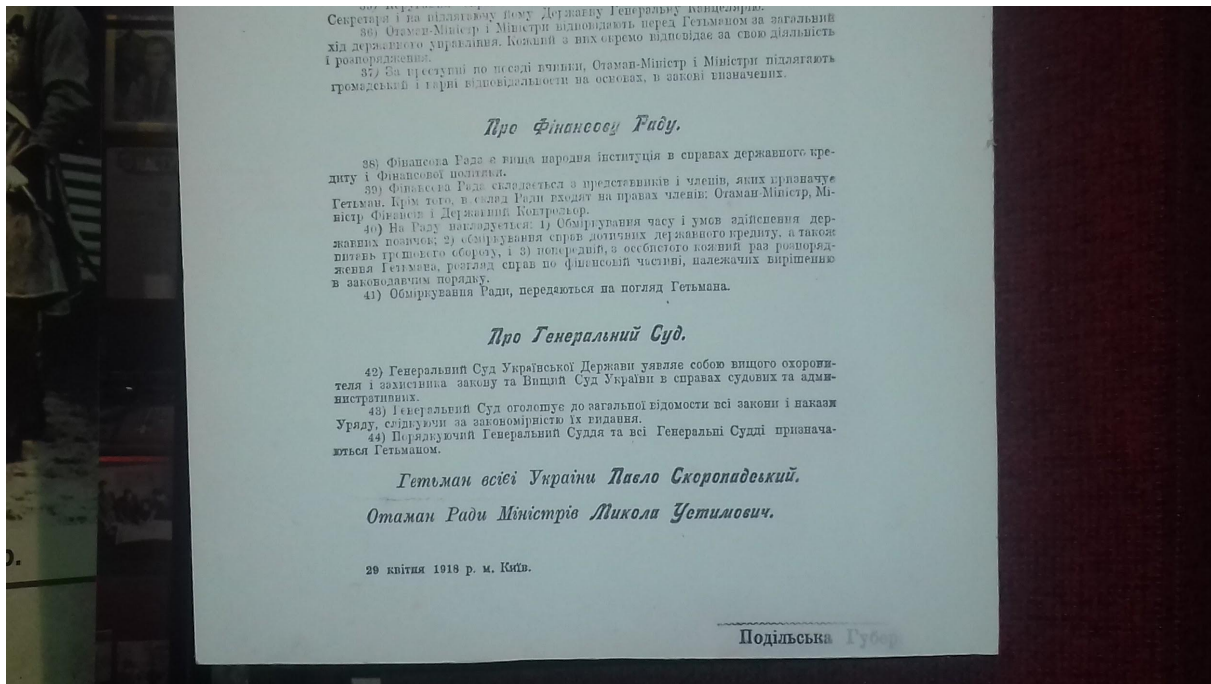

МАНІФЕСТ

УРЯДУ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

ДО ВСІХ ГРОМАДЯН КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Ми, Уряд Карпатської Руси,

ЯКУ ВЕЛИКО-ДЕРЖАВИ, ЩО ВСТАНОВИЛИ ОСТАТОЧНІ ГРАНИЦІ ДНЯ 2 Листопада 1938 Р. У ВІДНІ НАЗВАЛИ Ї ПРИРОДНО

Карпатською Україною,

ЗВЕРТАЄМОСЯ В ЦЮ ВИРИШАЛЬНУ ХВИЛИНУ З ГАРЯЧИМ ЗАКЛИКОМ ДО ВАС, БРАТТЯ І СЕСТРИ. ВІДПРАВННЯ СПОКОНВІЧНИХ НАШИХ ГОРОДІВ УЖГОРОДУ І МУКАЧЕВА ВІД КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ, ЦЕ ЗРАДІННЯ НАШОЇ БАТЬКІВЩИНИ. АЛЕ В ЦІЙ ВАЖКІЙ ХВИЛИНІ ПАМ'ЯТАЙМО ТЕ, ЩО КОШТОМ ТІєї НАШОЇ РАНИ ЗДОБУТО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНУ САМОСТІЙНІСТЬ. ЦЕЙ ВАЖКИЙ УДАР, ЩО СТІНУВ НАС, НЕ ЗАХИТАЄ НАШОЇ ВОЛІ СПОВНИТИ ТЕ ВЕЛИКЕ ЗАВДАННЯ, ЯКЕ ОЦЕ ПОСТАВИЛА ПЕРЕД НАМИ ІСТОРІЯ.

СУПРОТИ НОВОГО СТАНУ РІЧЕЯ, СТОЛИЩО НАШОЇ КРАЇНИ ПЕРЕНОСИМО З ЗАБРАНОГО УЖГОРОДУ ДО ХУСТУ, ДО ТОГО МІСТА, В ЯКОМУ 21 СІЧНЯ 1919. РОКУ ПРОГОЛОШЕНО ПЕРШЕ БАЖАННЯ НАШОЇ САМОСТІЙНОСТІ.

МИ РІШИЛИ ВЗЯТИСЯ ЗА ІСТОРИЧНИЙ ТРУД БУДОВИ НАШОЇ ОБКРОЄНОЇ, ОДНАК ДО САМОСТІЙНОСТІ ПІДНЕСЕНОЇ КРАЇНИ.

МІЖ ВАМИ ХОДЯТЬ АГЕНТИ ЧУЖИХ ІНТЕРЕСІВ, ЩО ЗАСТРАШУЮТЬ ВАС, ЩО МИ НА НАШІЯ ОБКРОЄНІЯ ЗЕМЛІ НЕ ЗМОЖЕМО ЖИТИ, БО НЕ БУДЕ З ЧОГО ЖИТИ І НА ЧІМ ПРАЦЮВАТИ. ТА ТАКЕ ТВЕРДИТИ МОЖЕ ЛИШЕ ВАШ ВОРОГ, ЩО ХОТІВ БИ ПІДЧИНИТИ ЦІЛУ НАШУ ЗЕМЛЮ ПАНУВАННЮ ТИХ ФАЛЬШИВИХ „ПРИЯТЕЛІВ“, ЩО СЬОГОДНІ ЗАБРАЛИ НАШІ ПРАДІДНІ МІСТА, ХОЧ ІМ ТІ МІСТА НЕПОТРІБІЛІ, НІ НЕ ПРИНЕСУТЬ ІМ НІЯКОЇ КОРИСТІ.

ВИ ПОВИННІ ЦЕ ЗНАТИ, ЩО НАШІ ВОРОГИ ХОТІЛИ ЗАБРАТИ ВСІ СКАРБИ НАШОЇ ЗЕМЛІ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧАТЬ НАМ КРАЩЕ ЖИТТЯ.

ДО РОЗБУДОВИ НАШОЇ КРАЇНИ МАЄМО ЗАБЕЗПЕЧЕНІ УСЛІВ'Я, ТОБТО КАПІТАЛ І ПРАЦІВНІ СИЛИ, ЩО ДОПОМОЖУТЬ ВАШІЙ ВЛАДІ ПОВЕСТИ ВАС ДО КРАЩОЇ БУДУЧНОСТІ.

НАША САМОСТІЙНА ДЕРЖАВА ДАЄ НАМ НЕ ТІЛЬКИ КУЛЬТУРНУ І ПОЛІТИЧНУ СВОБОДУ, АЛЕ І ЗАБЕЗПЕЧУЄ ТАКОЖ ДЛЯ ВСІХ НАС ХЛІБ І ПРАЦЮ. ВЖЕ ЦЬОГО РОКУ ПРИСТУПИМО ДО БУДУВАННЯ НОВИХ ДОРІГ І ЗАЛІЗНИЦЬ. ЗАКЛИКАЄМО ВАС УСІХ, СВДОМИХ БРАТІВ І СЕСТЕР, ЩОБ ВИ В ПОЧАТКАХ НАШОЇ САМОСТІЙНОСТІ ПОКАЗАЛИ СЕБЕ ГІДНИМИ СВОБОДИ І ПОМАГАЛИ ВЛАДІ В РОЗБУДОВІ НАШОЇ ДЕРЖАВИ.

ХАЯ ПРОПАДУТЬ ВСЯКІ РЕЛІГІЙНІ, ЯЗИКОВІ І КЛАСОВІ СПОРИ, ЩО ІХ ДО СЬОГОДНІ ВИКЛИКУВАЛИ МІЖ НАМИ ВОРОГИ НАШОГО НАРОДУ.

Єдність нашого народу, спокій і порядок стануть найпевнішою запорукою скорого розвитку нашої держави.

ІСТОРІЯ ПРИЗНАЄ ПРАВДУ ТИМ, ЩО ВМЮТЬ ЗА НЕЇ ПОСТОЯТИ. ТОМУ ПОСТІЯМО І МИ ЗА СВОЮ ПРАВДУ. ДЛЯ ВСІХ НАШИХ ДАЛЬШИХ ДІЯ, ЯКІ МИ ПІДПРИЙМЕМО У ВИКОНАННІ НАШИХ ОБОВ'ЯЗКІВ, ОЧІКУЄМО ТВЕРДОГО МОРАЛЬНОГО ОПЕРТЯ НАСЕЛЕННЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ І ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Боже нам допоможи сповнити наш відповідальний труд!

Ужгород, 3. XI. 1938.

Д-р Августин Волошин в. р.

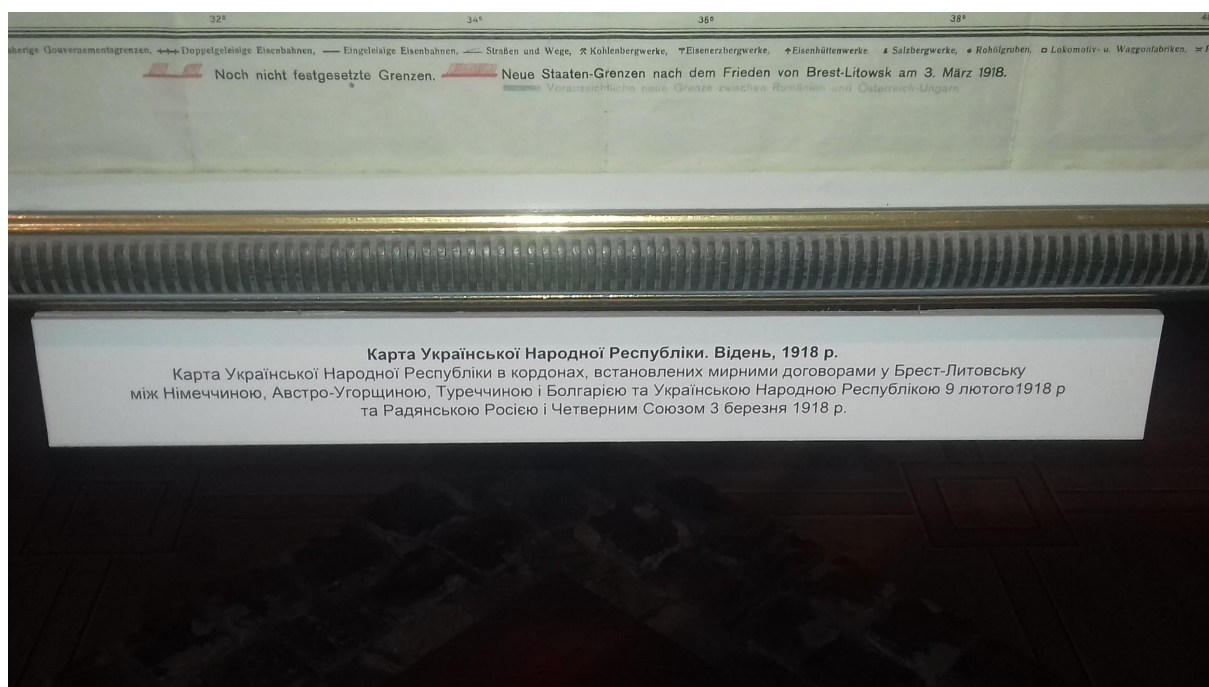
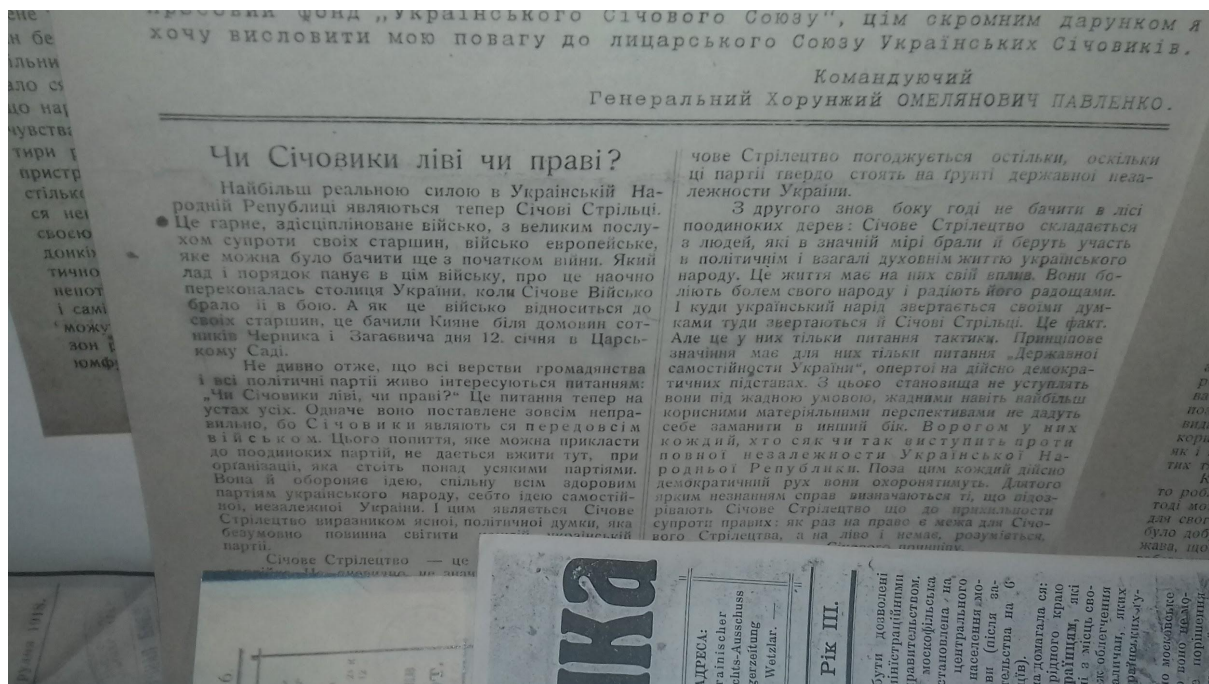
Прем'єр - міністр.

...в основному підтримали зброєю та дипломатією Польщу та білогвардійський рух. Підтримка України була незначною.

Після об'єднання УНР та ЗУНР остання отримала назву Західна Область Української Народної Республіки (ЗО УНР). Українсько-польська війна на заході України тривала з перемінним успіхом до літа 1919 року. У травні 1919 року проти Української Галицької Армії (УГА) польська влада кинула сформовану у Франції польську армію генерала Юзефа Галлера, хоча зобов'язалася перед країнами Антанти використовувати ці польські військові з'єднання лише проти більшовиків. Військові сили ЗО УНР не могли протистояти добре озброєній армії Галлера і опинилися в оточенні біля містечка Чортків звідки й розпочали на початку червня 1919 року останню наступальну операцію, яка увійшла в історію під назвою «Чортківська офензива». Однак брак зброї та виснаження не дозволили розвинути успішний наступ. Щоб не потрапити в польський полон УГА в середині липня 1919 року перейшла річку Збруч, колишній австрійсько-російський кордон, і пішла на з'єднання з Дісвою Армією УНР (ДА УНР) для спільної боротьби проти більшовиків на Великій Україні. Уся територія Західної України була окупована Польщею.

Становище УНР також було складним. Протягом першої половини 1919 року більшовики зайняли усю Лівобережну Україну (від м. Харкова до р. Дніпро) та значну частину Правобережжя. У серпні 1919 року розпочався спільний похід армій ДА УНР та УГА проти більшовиків. Звільнивши Правобережну Україну, 31 серпня українські частини увійшли до Києва. Того ж дня білогвардійці захопивши Київ розпочали наступ на українські війська. Оточені з усіх боків поляками, більшовиками, білогвардійцями та румунами, українські армії восени опинилися в «чотирикутнику смерті» на Поділлі. Саме там у вересні-жовтні 1919 року українські вояки масово помирали від епідемії тифу. У надзвичайно складних обставинах на початку грудня українське військове командування на чолі з Головним Отаманом Симоном Петлюрою вирішило перейти до партизанської боротьби проти окупантів.

Від грудня 1919 року по травень 1920 року тривав знаменитий партизанський рейд по тилах більшовиків відомий як «Перший Зимовий похід». У 1920 році Симон Петлюра уклав договір з Польщею про спільну боротьбу проти більшовиків і навіть об'єднаній українсько-польській армії вдалося

Організації **МАНІФЕСТ**
Українських націоналістів

Існуючий політичний уклад сил у світі, що насильно здавлює вартісні та життєздатні народи, валиться від їх визвольних ударів.

1. Повернемося до виконання українського народу, та всіх народів національно-політичного світу.

2. Насемо новий лад Східній Європі і південно-східній Азії. Насемо всім народам свободу творити власне життя на рівній землі з народами інших країн. Насемо всім народам свободу вибору своєї держави. Насемо всім народам свободу вибору своєї релігії. Насемо всім народам свободу вибору своєї культури. Насемо всім народам свободу вибору своєї мови. Насемо всім народам свободу вибору своєї освіти. Насемо всім народам свободу вибору своєї професії. Насемо всім народам свободу вибору своєї країни. Насемо всім народам свободу вибору своєї долі.

3. Кличемо революціонерів всіх повоєнних Московією співпраці з українськими революціонерами—націоналістами. Тільки Україна є подвійним сродником усіх народів до спільної боротьби з Москвою — божим прокляттям.

4. Українці склали об'єктивних уповісників і загрожених Москвою народів у боротьбі за повне визволення.

5. Творимо в Україні один спільний фронт боротьби проти московсько-бolshevikів.

6. Прогноз: проти крайнього гніту і їмизиску селди, робітників і трудової інте-

...людина в її праці та її хаті,
...праці обслуговування громадян,
...злочинного уталювання дітей і молоді брешливою загрозою
...радощами, театром, мітингами, та поїздку брешливою загрозою

7. Боре́мся за свободу всіх віроповідань, за повну свободу совісті, за право визнавати одержані світові досягнення науки, газетою „урівноправлення“.

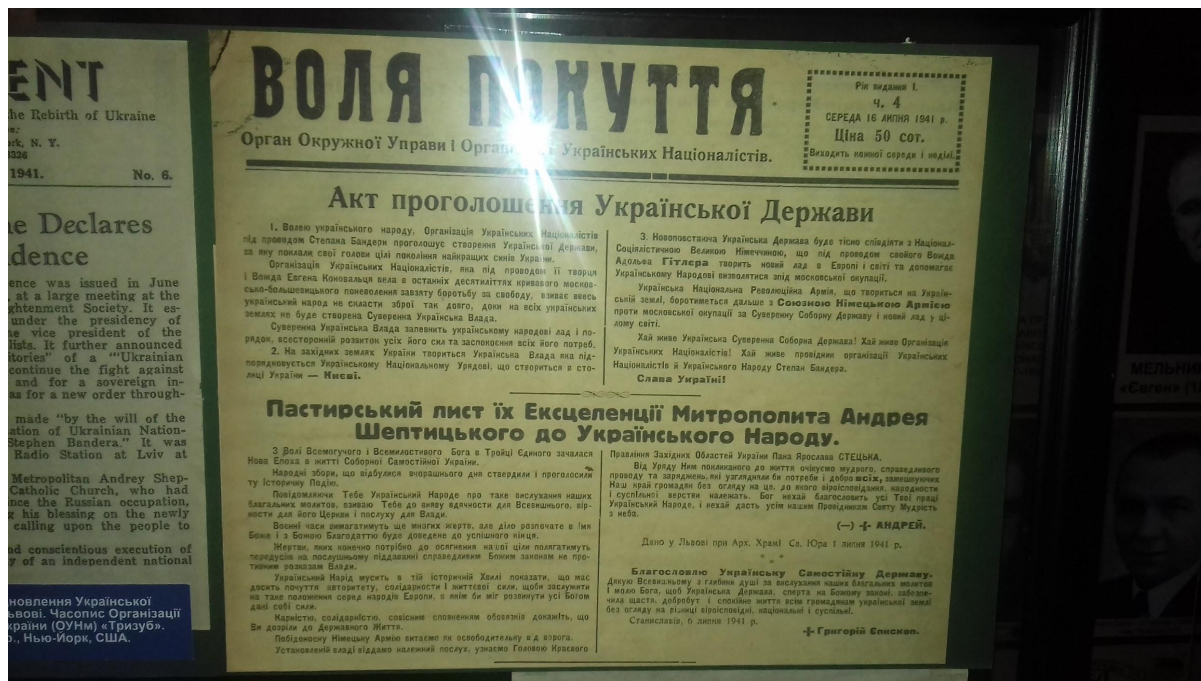
Боремося: проти економічного застою, проти монополізації економіки, проти приватизації державних підприємств, проти розкрадання державних коштів, проти розкрадання природних багатств, проти розкрадання культурних цінностей, проти розкрадання людських ресурсів, проти розкрадання інформації, проти розкрадання технологій, проти розкрадання наукових досягнень, проти розкрадання мистецтв, проти розкрадання історичних цінностей, проти розкрадання національного достатку, проти розкрадання національної гідності, проти розкрадання національного інтересу, проти розкрадання національного майна, проти розкрадання національного багатства, проти розкрадання національного щастя, проти розкрадання національного майбутнього.

...проти економічного грабежу України, та всіх поневоплених народів: проти грабівників у магазинах, селадках, фабриках і заводах, проти насильного громадянства і владних здобутків влітку 1940-х, проти народів, що не мали власних земель. Боримося за незалежну праці. Боримося і знову, що бачимо, як дивні чорні сили використовують нас.

...завоювати, а не завоювати. Ми не маємо права завоювати польоволюбних народів, а маємо право припинити користуватися багатствами своєї рідної землі та здобутками своєї рідної праці. Боююся за те, щоб колись не прийшло час, коли здійсниться заповіт мати європейський народний дух і тільки український національний романтизм і українська народна культура, а не тільки українська народна культура.

...завдяки їм ми змогли подолати всі перешкоди і досягти своєї мети. Ми будемо продовжувати боротися за свободу і незалежність України, доки не переможемо. Ми будемо боротися за свободу і незалежність України, доки не переможемо. Ми будемо боротися за свободу і незалежність України, доки не переможемо.

...у народі! Свобода всім поневоленням! Москва народу.

Артикул 2.

Повнота влади Українській Державі належить загалу її громадян, що здійснює свою владу в справах законодавчої влади через Державну Раду, в справах виконавчої влади — через Голову Держави і Раду міністрів, в справах справедливості — через незалежні суди.

Артикул 3.

Державна Рада є однопалатним тілом, що вибирається на підставі загального, як для чоловіків так і для жінок, рівного, безпосереднього, таємного права голосування, з додержанням принципу пропорційності.

Артикул 4.

Територію Української Держави складають: Київщина, Волинь, Поділля, Херсонщина, Таврія, Катеринославщина, Полтавщина, Чернігівщина, Харківщина та Слобожанщина, а рівно всі інші землі, що їх в більшості заселяє український нарід.

Кордони Української Держави може установити та змінити тільки Основний Державний Закон.

Артикул 5.

Частини Української Держави, що виявлять окремі культурно-господарчі інтереси, одержать місцеву автономію з власною Краєвою Радою, що видаватиме закони місцевого значіння.

Державна Рада Української Держави вирішить зміст цієї автономії і визначить обсяг ділення Краєвих Рад.

Рух Опору у міжвоєнний період (1920-1941). Resistance Movement in the Interwar Period.

Після поразки у визвольних змаганнях 1917-1921 рр. українські землі опинилися під окупацією сусідніх держав: Волинь та Галичина під Польщею, Східна Україна під більшовиками, Буковина та Бессарабія під Румунією, а Закарпаття відійшло до Чехословацької республіки.

Боротьба за українську незалежну державу не припинилась набравши нових форм: постали підпільно-революційні організації на українських землях та легальні товариства за кордоном в осередках української еміграції. Більшість організацій виступала за відновлення соборної Української держави, ідея якої пропагувалась на початку XX ст. Миколою Міхновським, а згодом була втілена 22 січня 1918 року IV Універсалом та підтверджена 22 січня 1919 року Актом Злуки.

У 1920 році з ініціативи членів Ради Корпусу Київських Січових Стрільців було утворено Українську Військову Організацію (УВО), яка переходить на підпільно-революційні методи боротьби проти окупантів та ставить мету – відродження Соборної Української Держави. Діє УВО в основному на Західноукраїнських землях окупованих Польщею. Для керівництва організацією створюється Начальна Команда на чолі з полковником Євгеном Коновальцем. УВО застосовує різні методи боротьби: закликає бойкотувати вибори до польського парламенту та перепис населення 1921 року, розповсюджує листівки та підпільну літературу, в тому числі часопис «Сурма»; здійснює замах на представників окупаційної польської влади – агенти; проводить експропріаційні акти.

З об'єднанням усіх українських націоналістичних організацій навколо УВО у 1929 році створюється Організація Українських Націоналістів, яка продовжує боротьбу за відродження Незалежної України. Головою Проводу Українських Націоналістів обрано полковника Євгена Коновальця, створено Військовий штаб на чолі з Віктором Курмановичем для військового вишколу членів ОУН. На українських землях під Польщею створено підпільний керівний орган ОУН – Крайову Екзекутиву. У 1933 році Крайовим провідником ОУН на Західноукраїнських землях було обрано Степана Бандеру, який значно активізував діяльність ОУН – здійснено атентат проти прем'єр – міністра Польщі Броніслава Перацького у відповідь на проведену польською владою вандалську акцію «пацифікації» українського населення, проведено «шкільну акцію» проти колонізації української освіти. Після вбивства Євгена Коновальця у 1938 році та розколу в ОУН у лютому 1940 року Степан Бандера очолює Революційний провід ОУН (ОУН Б); інший напрямок боротьби ОУН очолює Андрій Мельник (ОУН М).

Окрема група матеріалів розкриває діяльність військових підрозділів ОУН – Військових Відділів Націоналістів (ВВН), в яких члени ОУН здобули військовий вишкіл необхідний для відродження української армії.

Восени 1938 року постала автономна українська держава на Закарпатті. Велику допомогу у становленні та розбудові Карпатської України надали члени ОУН з Галичини. Особлива заслуга галичан у створенні Карпатської Січі – армії Карпатської України, яка у березні 1939 р. виступила на захист української держави проти угорських окупантів. Експонуються фрагменти особистих речей та взуття розстріляних польськими прикордонниками січовиків-галичан, яких угорці передавали полякам. Представлено особисті речі президента Карпатської України Августина Волошина, комплекс особистих речей Петра Калинюка - голови крайової виборчої комісії до Сейму – першого парламенту Карпатської України. Саме на засіданні Сейму 15 березня 1939 р. було законодавчо закріплено незалежність Карпатської України, затверджено державні символи: гімн – «Ще не вмерла Україна», прапор – синьо-жовтий.

Напередодні німецько - радянської війни, ОУН Б та ОУН М створюють Похідні групи для проникнення на територію України та проголошення української держави. У квітні 1941 року, під політичним проводом ОУН Б у порозумінні з антигітлерівськими колами німецької армії у її складі утворюються дві українські частини – «Роланд» та «Нахтігаль». Їх було організовано з членів та симпатиків ОУН Романом Шухевичем. Ці частини під спільною назвою Дружини українських націоналістів (ДУН) мали підпорядковуватись майбутньому урядові самостійної Української Держави.

У перші тижні воєнних дій після відступу радянських військ – 30 червня 1941 року у Львові було проголошено Акт відновлення Української Держави. Національні Збори обрали уряд - Українське Державне Правління на чолі з Ярославом Стецьком. Акт 30 червня змусив Німеччину розкрити справжнє ставлення до українського питання. Гітлер доручив Гімлерові ліквідувати УД Правління. У липні 1941 року члени уряду були заарештовані. Політична боротьба за відновлення Української Держави послідовно переростає у збройну боротьбу проти німецького окупаційного режиму. Найяскравішим виявом цього було створення Української Повстанської Армії.

Українська Повстанська Армія. Українська Головна Визвольна Рада. Ukrainian Insurgent Army. Ukrainian Supreme Liberation Council.

У вересні 1939 р., після радянсько-німецького пакту Молотова-Ріббентропа Галичина та Волинь (Західна Україна) опинилися під радянською окупацією. Радянська влада розпочала соціалістичні перетворення, внаслідок чого національно налаштована українська еліта, та діячі революційного руху, які мали за мету створення Української Держави, були сприйняті вороже радянською системою та зазнали переслідувань, арештів та фізичного знищення. Були проведені судові процеси, серед них «Процес 59-ти». Протягом вересня 1939 р. та червня 1941 р. було примусово депортовано з Західної України близько 1 мільйона українців; десятки тисяч розстріляно і замордовано у тюрмах Львова, Станіслава, Золочева, Стрия, «Лонцького», «Замарстинів», «Бригідки», «Дем'янів Лаз» та ін.

З початком радянсько-німецької війни у червні 1941 р. територія України стає ареною бойових дій між двома тоталітарними режимами. Радянські та німецькі репресії проти лідерів українського визвольного руху та проти мирного українського населення, дії радянських та польських партизанських рухів викликали збройний опір українського народу та призвели до створення загонів самооборони під різними політичними провадами.

Перші збройні формування виникли стихійно у волинських і поліських лісах ще у 1941 р. під назвою «Поліська Січ», згодом Українська Національна Революційна Армія (УНРА), під командуванням Тараса Бульби-Боровця; Легіон Української Народної Самооборони у вересні 1943 р. під політичним проводом ОУН М. На Буковині та Бессарабії в 1944 р. постали відділи самооборони, що отримали назву Буковинської Української Самооборонної Армії (БУСА). На Галичині у 1942 – 1943 рр. постала Українська Народна Самооборона (УНС), яку очолював один з провідних членів ОУН Б Олександр Луцький.

Восени 1942 року з ініціативи ОУН Б було організовано вишкіл й формування військових частин на північно-західних українських землях під керівництвом військового референта Василя Івахіва – «Сомы» та Сергія Качинського – «Остапа» – на Поліссі, Григорія Перегінника – «Коробки» на Волині. На їх основі створені перші загони Української Повстанської Армії (УПА).

В серпні 1943 р. відбувся Третій Надзвичайний збір ОУН Б на якому прийнято рішення утворити один широкий національний фронт проти окупантів та створити єдину армію, політична платформа якої: відродження Української Самостійної Соборної Держави в українських етнічних межах. Зародившись на Волині та Поліссі, Українська Повстанська Армія до літа 1944 р. охопила майже всю Правобережну Україну, включаючи (деколи силою) до свого складу інші повстанські загони.

Головним Командиром УПА від 1943 р. був генерал-хорунжий Роман Шухевич – «Тарас Чупринка», а після його смерті у 1950 р. генерал-хорунжий Василь Кук – «Коваль» (до арешту радянською владою у 1954 р.). У листопаді 1943 р. формується Головний Військовий Штаб (ГВШ) УПА. Його очолюють провідні члени ОУН Б: Дмитро Грицай – «Перебийніс» та Олександр Гасин – «Лицар». Зберігаючи централізовану структуру, УПА була загальнонародною армією, використовувала партизанські методи боротьби, тому її підрозділи мали певну самостійність у діях. УПА поділялася на чотири частини – Генеральні Восни Округи (ГВО): УПА-Північ, УПА-Захід, УПА-Південь та УПА-Схід; ГВО склалися з Восних Округів (ВО), останні поділялися на Тактичні Відтинки (ТВ), що включали сотні, чоти та рої. Озброєння доводилось здобувати у ворога, тому спочатку використовували німецьку, а згодом радянську зброю.

УПА, поряд з собою, прагнула підняти на боротьбу проти німецького та радянського тоталітарних режимів усі поневолені народи. На південній Рівненщині 21-22 листопада 1943 р. відбулася «Перша Конференція поневолених народів Східної Європи й Азії». На конференцію прибули представники 13 національностей тодішнього СРСР. Підсумком конференції стало схвалення принципу: кожному народові – самостійна національна держава. Тоді ж з'являється гасло під яким УПА воює до свого зникнення наприкінці 1950-х рр.: «Воля народам! Воля людині!». В складі УПА активно діяли національні підрозділи: азербайджанські, узбецькі, грузинські, татарські та ін.

УПА організовувала вишколи для підготовки мазовських командирів. Були створені старшинські та підстаршинські школи: «Олені», «Лісові Чорти», «Діти лісу».

Для боротьби з ворожою агентурою в лавах УПА створили Служба Безпеки (СБ) ОУН, одним з творців якої був Микола Арсенич, а згодом її очолював Ярослав Дякон. Інформаційним опором ворожим ідеологіям, пропагандою українського визвольного руху, видавничою діяльністю займалася спеціально створена структура в УПА – Головний Осередок Пропаганди і Інформації (ГОСП). Видавалася підпільна література, листівки, заклики до червоноармійців, білорусів, донських козаків, та ін. спільно боротися проти тоталітарних систем. Видатним художником-графіком УПА був Ніл Хасевич – «Бей-Зот».

В липні 1944 р. на Самбірщині був створений єдиний всеукраїнський політичний центр керівництва визвольною боротьбою – Українська Головна Визвольна Рада (УГВР): Тимчасовий Український Парламент, тому підпорядковувалася УПА. Президентом УГВР обрано Кирила Осмака родом з Полтавської області.

До жовтня 1944 р. вся Україна знову опинилася під радянською окупацією. Радянська система, НКВС, али основним ворогом УПА. Чисельність УПА зменшилася, більшість відділів перебували у підземних ронках – криївках. З метою поширення правди про визвольну боротьбу у країнах вільного світу ГВШ УПА прийняв рішення про проведення пропагандистських рейдів відділами УПА у Західну Європу 1946 – 1948 рр.

До середини 50-х рр. структури ОУН існували на значній частині України.

Українські Січові Стрільці. Творення української Держави. Ukrainian Sich Riflemen. Foundation of Ukrainian Statehood.

Музей визвольної боротьби України, створений у приміщенні колишнього міського Стрілецького товариства у Львові. Основою експозиції стали музейні предмети з колекції колишнього Музею історично-воєнних пам'яток НТШ та матеріали Львівського історичного музею.

Хронологічно експозиція охоплює період від кінця XIX ст. по 1991 р.

Наприкінці XIX ст. українці не мали своєї держави. Території заселені українцями перебували у складі двох імперій: Австро-Угорської (Галичина, Закарпаття, Буковина) та Російської (усі інші українські землі). На відміну від Росії, яка не визнавала українців за окрему націю і прагнула їх насильно асимілювати, в Австро-Угорщині українці мали право на національно-культурний розвиток.

Кінець XIX – поч. XX ст. у Галичині характеризується значною активізацією українського громадсько-політичного та національного життя. Створюються культурні, громадські та політичні організації. Виникають спортивні (гімнастичні) та спортивно-пожежні українські товариства «Сокіл» та «Січ», метою яких було фізичне та національне виховання нового свідомого покоління борців за Українську Державу.

З початком I-ї світової війни, у серпні 1914 р. українські політичні партії та громадські організації Галичини об'єдналися в Головну Українську Раду і закликали українців підтримати Австро-Угорщину у війні проти Росії. Досягненням українців Галичини на початку війни стало створення добровільного військового формування у складі Австро-Угорської армії – Леґіону Українських Січових Стрільців (УСС). Для набору добровольців була створена Українська Бойова Управа, яку очолив один з найвідоміших українських політиків Галичини – д-р Кирило Трильовський. Крім боротьби з російським ворогом Леґіон УСС мав стати зародком нової української армії. Велика частина експозиції музею розкриває історію УСС.

Безсмертною славою покрили себе Українські Січові Стрільці у боях за гору Маківку в Карпатах наприкінці квітня на початку травня 1915 року. У боях проти переважаючого російського війська УСС втратили 42 вбитими та понад 70 пораненими. На Маківці згодом був створений пантеон українським воякам-героям, на прикладі їхньої жертвості виховувалися наступні покоління українських борців за свободу та незалежність. У вересні 1916 року полк УСС потрапив в оточення на горі Лисоня біля містечка Бережани: сотні загинули, більшість січових стрільців потрапили в російський полон. Залишки полку відведені в села Розвадів та Пісочна біля міста Миколаїв на Львівщині, де створено Вишкіл УСС – навчальний військовий табір для новобранців УСС. У жовтні 1917 року саме в Розвадіві, для відновленого полку січових стрільців, митрополит Української греко-католицької церкви Андрей Шептицький посвятив бойовий прапор УСС, реконструкцію якого можна побачити в експозиції.

Яскравим доповненням стрілецької теми є матеріали «Пресової квартири» – культурно-просвітньої формації УСС, завданням якої було збирання та поширення матеріалів з історії УСС.

У лютому 1917 року внаслідок революції перестала існувати Російська імперія. У революційній Росії українські політичні партії та громадські організації у березні 1917 року утворили Українську Центральну Раду (УЦР) – найвищий представницький, а згодом законодавчий орган, мета якого: добитись національно-культурної та політичної автономії України у складі Росії. Очолив УЦР відомий історик, громадський та політичний діяч – Михайло Грушевський. Незважаючи на опір нових «демократичних» російських партій УЦР у 1917 році самостійно прийняла три Універсали (найвищі законодавчі акти), якими проголосила автономну Українську Народну Республіку (УНР). 22 січня 1918 року IV Універсалом УЦР проголосила незалежність Української Народної Республіки. Українська незалежна держава одразу опинилася у стані війни з більшовиками, які здійснивши державний переворот у Росії почали там громадянську війну і прагнули захопити Україну.

З квітня по грудень 1918 року Україна існувала у формі Гетьманату – монархії на чолі з гетьманом Павлом Скоропадським. Спроба гетьмана приєднати Україну до Росії викликала повстання, вже у грудні 1918 року війська Директорії на чолі з головнокомандуючим Симоном Петлюрою увійшли до столиці міста Києва. Була відновлена Українська Народна Республіка.

У жовтні 1918 року розпалася Австро-Угорська імперія. На її руїнах виникли нові національні держави. Найвищий представницький і законодавчий орган українців колишньої Австро-Угорської монархії – Українська Національна Рада, реалізуючи право народів на самовизначення проголошене після I-ї світової війни, 1 жовтня 1918 р. проголосила Українську державу на всій українській етнічній території Галичини, Буковини, Закарпаття. 1 листопада 1918 року українці підняли повстання у Львові, а вже 13 листопада була проголошена незалежна Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). Відновлена польська держава також претендувала на Галичину і напала на ЗУНР, почалася польсько-українська війна. У важких боях українці втримували Львів до листопада. Проте більшість Галичини залишалася під владою українського уряду – Тимчасового Державного секретаріату. Для оборони держави була створена потужна Українська Галицька Армія (УГА).

22 січня 1919 року дві частини України УНР та ЗУНР об'єдналися в єдину соборну Українську Державу.

